

➤ روایت پنجم)

سند:

- رفاعه بن موسی از اصحاب امام صادق و امام کاظم علیهما السلام است، توثیق شده است و گفته شده است که کسی در روایات او اعتراض نکرده است.^۱

➤ روایت ششم)

سند:

- قاسم بن محمد جوهری از واقفه است و علی ابن ابی حمزه هم چنین است. درباره روایات علی ابن ابی حمزه معمولاً گفته می شود که اخذ حدیث از وی مربوط به دوران سلامت بوده است ولی چون جوهری خود واقفی است چنین سخنی کامل نیست. اللهم الا أن يقال که بگوییم حسین بن سعید اهوازی که نقل حدیث از جوهری کرده است، نمی تواند در دوران انحراف چنین کرده باشد. توجه شود که طبخ در نوعی از خمر به کار می رفته که به آن باذق یا بختج گفته می شده است

➤ روایت هفتم)

درباره فرق بین عصیر و انگور گفته شده است:

«لعلّ الفارق بين العصير و الثمرة أن العصير أقرب إلى الخمرية، فلو بيع بالنسيئة كان مظنة لأداء قيمته من ثمن الخمر الحاصلة منه. و أمّا الثمرة فيبعد زمان خمريتها فيحتمل قويا أداء قيمتها من غير ثمن الخمر.»^۲

سند:

درباره سند این روایت باید توجه کرد که این سند دارای نکته ای است چراکه:

- «عدة» در «کلینی عن عدة من اصحابنا عن احمد بن محمد بن عیسی» عبارتند از: محمد بن یحیی العطار، علی بن موسی الکمیدانی، داود بن کوره، احمد بن ادريس و علی بن ابراهیم بن هاشم.

- و «عدة» در «کلینی عن عدة من اصحابنا عن سهل بن زیاد» عبارتند از: علی بن محمد بن علان، محمد بن ابی

عبدالله، محمد بن حسن و محمد بن عقیل کلینی (کلبی: خ) پس: در حقیقت روایت چنین است: } کلبی:
 عدة من اصحابنا ← احمد بن محمد بن عیسی
 عدة من اصحابنا ← سهل بن زیاد
 و در هر صورت صحیحه است.

➤ روایت هشتم) روایت شماره ۹

سند:

- حلبی در اینجا عبید الله حلبی است که از او سخن گفتیم و لذا این را «صحیحه اخری للحلبی» نباید به شمار آوریم.

۱. رجال نجاشی، ص ۱۶۶

۲. دراسات فی مکاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۸۹

سند:

- حسن بن محمد بن سماء از بزرگان واقفه و در وقف متعصب بوده است. وی را کثیر الحدیث، نقیه، ثقه دانسته اند.^۱
- یزید بن خلیفه حارثی هم واقفی است.^۲ ولی صفوان و یونس از او حدیث دارند و اخذ این حدیث هم علی الظاهر مربوط به دوره سلامت است. حدیث را با این حساب می توان موثقه دانست.

دلالت روایت:

اولاً: اصرار امام به نقد بودن معامله به این جهت است که اگر نسبه باشد، مشتری پول را از ثمن الخمر پرداخت خواهد کرد. ثانیاً: «قربه» به معنای مشک است و راوی می گوید خریدار در همان مشک، خمر می سازد. ثالثاً: گفته شده است:

«و لعلَّ قوله: «فبعه إذا عصيرا» كان من جهة احتمال إذهاب الثلثين فيه أو احتمال تخليله.»^۳

(۱) «وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ ابْنِ أُذَيْنَةَ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَسْأَلُهُ عَنِ الرَّجُلِ يُوَجِرُ - سَفِيئَتَهُ وَ دَابَّتَهُ مِمَّنْ يَحْمِلُ فِيهَا - أَوْ عَلَيْهَا الْخُمْرَ وَالْخَنَازِيرَ قَالَ لَا بَأْسَ.»^۴

روایات دیگر:

اما در مقابل این دسته از روایات، ۲ روایت دیگری است که حکم به تحریم بیع مذکور داده اند:

(۱) «وَبِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبَانَ بْنِ عَيْسَى الْقُمِيِّ عَنْ عَمْرٍو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَسْأَلُهُ عَنِ الثُّوتِ أَبِيعُهُ - يُصْنَعُ لِلصَّلِيبِ وَالصَّنَمِ قَالَ لَا.»^۵

سند حدیث:

در کافی سند حدیث چنین است: «عن ابان عن عيسى القمى عن عمرو بن حريث؛ با توجه به این نکته می توان گفت:

ابان، ابان بن عثمان است که از اصحاب اجماع است و مورد توثیق است.

اما «عيسى القمى»: عيسى بن عبدالله بن سعد اشعري است که جد احمد بن محمد بن عيسى است در مورد او توثیق صریحی وارد نشده است ولی کشی روایتی را وارد کرده است که در آن حضرت می فرماید: «عيسى بن عبدالله منا اهل البيت» و بار دیگر به یونس بن عبدالرحمن می فرماید: «عيسى بن عبدالله هو منا حى و هو منا

۱. رجال نجاشی، ص ۴۰.

۲. رجال طوسی، ص ۳۴۶.

۳. دراسات فی المكاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۹۱.

۴. وسائل الشیعة؛ ج ۱۷، ص: ۱۷۴.

۵. وسائل الشیعة؛ ج ۱۷، ص: ۱۷۶.

میت^۱»

اما عمرو بن حرث صیرفی، ثقه است^۲ و صفوان راوی اوست.

درس خارج فقه امامیه حسن خمینی

۱. رجال کشی، ج ۱ ص ۳۳۲

۲. رجال نجاشی، ص ۲۸۹